

EESTI LOODUS

Populaarteaduslik ajakiri. Ilmunud 1933. aastast. 4,90 € APRILL 4/2021

Lähme luhta! Pärandniitude mitmekesisus

Koroonaoht mingifarmides
„Tõe ja õiguse“ maastikud
Lind eelistab punast pesakasti



ISSN 0131-5862 (trükiis)

ISSN 2228-3692 (võrguväljaanne)

9 770131 586011

72. aastakäik Nr 4, aprill 2021

www.eestiloodus.ee

2 Toimetaja veerg: Martin Tikk

3 Sõnumid

12 Kuu looduses

14 EL küsib: vastavad Aleksei Lotman ja Ivar Jüssi

16 Rohumaad on üks levinumaid taimekattetüüpe maailmas

18 Eestis on registreeritud 16 lihaveisetõugu

20 Pärandniidud hoiavad elurikkust ja inimest
Aveliina Helm ja Elisabeth Prangel
arutlevad poollooduslike koosluste väärtuste üle: taastada on märksa keerukam kui senist olukorda hoida



26 Kas pingutused läksid luhta? Suurepärase!

Jaak-Albert Metsoja kirjeldab lamminiitude väärtusi ning hooldaja muresid ja rõõme aasta vältel

32 Märkamata märjad niidud
Pille Tomson kutsus üles väärtustama ja uuesti majandama soostunud ja sooniite, mille pindala on meie pärandniitudest kõige enam vähenenud

36 Millisel maastikul elasid „Tõe ja õiguse“ prototüübid?
Toomas Kukkk vaatas suurfilmi botaaniku pilguga ja jagab tähelepanekuid 150-aasta taguste pärandniitude ja eluolu kajastamise kohta

42 Tegutse teadlikult: Kuidas ühendada esivanemate tarkus ja nüüdisaegne aiapidamine?
Martin Tikk annab juhiseid, mis-moodi teha algust permakultuuriga: vaata üle oma tarbimisharjumused ja hari aeda võimalikult loodussäästlikult

44 Padise maantee ja Raikküla valitsus 2
Lauri Vahtre jätkab muinasaegse maantee otsinguid: seekordsed peamised kohanimed on Minnika, Kabala, Raikküla ja Kuusiku

50 Poster: Grete Johanna Korb, Eesti Looduse fotovõistluse võitja noorte arvestuses

52 Intervjuu: Mingifarmid võivad saada koroonakoldeks. Euroopas võib kerkida sanitaarne avalik huvi need sulgeda. Intervjuu Madis Põdraga

58 Üks Eesti paigake: Ristsaare Ringtee: kunagine kohtumispaik Juhani Püttsepp meenutab oma artiklis hundiuurijat Ilmar Rootsit ja tema legendaarset huntidega suhtlemist Alam-Pedjal

60 Sada rida Eesti loodusest: Elurikkus ja ideaalmaastik.
Jane Frey

62 Abiks õpetajale. Vaktsiinid: ideest apteeki

63 Panin tähele: salapärased mutukad

64 Aasta loom: Eesti rotid
Andrei Miljutin jätkab aasta looma tutvustamist: kodu- ja rändrott on sama perekonna liigid, mõnes mõttes väga sarnased, kuid siiski erinevad nii väliselt kui ka käitumiselt



70 Metsandushariduse juubeliaastate üritused
Hendrik Relve meenutab metsanduse juubeliaasta ettevõtmisi ning lisab teavet Järvselja õppemetskonnale juubeli tähistamise kohta

74 Miks eelistab lind punast pesakasti?
Artur Raik on uurinud lindude pesakastide värvieelistusi: vastupidi oodatule meeldisid lindudele just punased kodud

76 In memoriam: Tiit Kauri, Tiiu Saava, Ilmar Rootsi, Lennart Gladh

78 Mikroskoop

79 Ristsõna

80 Ajalugu, sünnipäevad



Foto: Elisabeth Prangel



Foto: Allifilm



Foto: Martin Vooi



Foto: Johan Bosijkens

Me tuleme lapsepõlve pärandniitudel

Väiksena võis mind tihti leida maja tagant aiast. Eriti meel-disid garaažitagused ja natu-ke eemal paiknev kõrgema rohu-ga ala. Seal sain rahulikult vanadest eterniiditükkidest ja poolmädanenud laudadest rajal bussiga kastanimune ja tammeterusid vedada. Mäletan, et vahel tükkisid naadid bussiteele ette, kuid üldiselt saime sõbralikult koos hakkama.

Kuna talvel bussiga sõita ei saanud, rajasin taga-aeda kelgurajad ning kõigil teistel oli keelatud seal liikuda. Kõigile oli ju teada, et sõiduteel kõn-dida ei tohi. Talvel naate ei olnud, aga vahel tulid metskitsed, kes leidsid just minu kelgutee all olevad õunad kõige maitsvamad olevat. Mis seal ikka, tegin oma üleriigilise tähtsusega kel-gutee ümber ja saime koos hakkama.

Kevadel oli kõige olulisem tokikesi ujutada. Kõige paremad tokid seila-miseks on ilma oksakohtadeta ja või-malikult sirged. Majatagune oja pidi olema parajalt puhas, et kõiksugused sõidukid seal edukalt liikuda saaksid. Kui oja lähedal hakkasid end natu-ke metsistunud nartsissid näitama, teadsin, et nüüd on päris kevad käes.

Kui olin kaugematelt retkedelt pikema rohu seest tagasi muru-le jõudnud, mõtlesin tihtilugu, mis taim see muru küll on ja kuidas see õitseb. Toona seitsmeaastasena tead-sin küll natuke taimi, kuid muru õit-semisest polnud mulle keegi rääkinud. Ei julgenud küsida ka. Läks pikki aastaid, kuniks tõde tasahilju lähemale hii-lis.

Aias, niidul või
ojakaldal toime-
tades sain

avastada elanikke, keda seal tõenäoli-selt ilma inimeseta ei oleks. Kindlasti poleks taga-aia ilma loodusega mind seiklema olnud. Minu pere ja taga-aia looduse koostöös sain seal seigelda, nii kuis jaksasin. Teised elanikud leid-sid endale sobivaid elupaiku ja toidu-poolist; kohti, kuhu varjuda, või liht-salt ilusa paiga, kus kasvada.

Pärandkooslused, inimese ja loo-duse sümbioospaigad, hoiavad elu-rikkust ja inimest samal ajal. Kuidas täpsemalt, saab lugeda Aveliina Helmi ja Elisabeth Prangeli loost. Ühtlasi saab lugeda sellest, et niidud on meie esivanemate toidulaud ning kuidas näiteks luhaniitudel toimetati. Samuti oleme värske botaanilise pil-guga vaadanud üle Eesti filmiklassika ning märganud mõndagi kummalist.

Rubriigis „100 rida“ pajatab oma lapsepõlveseiklustest Jane Frey, kes otsis samamoodi nagu mina seiklusi pärandkooslustel. Peale selle tutvus-tame lähemalt pärandkoosluste hoid-jate lihveiste tõugusid ning avas-tame, missuguseid rohumaid laias ilmas leidub.

Veed vilisevad, rohi tõstab pead ning käes on aeg lugeda Eesti Looduse pärand-koosluste numbrit!



Foto: Toomas Kukk

EESTI LOODUS

72. aastakäik Nr 4, aprill 2021

Toimetuse aadress:

Baeri maja, Veski 4, 51005 Tartu
e-post eestiloodus@loodusajakiri.ee

Peatoimetaja **Toomas Kukk**
742 1143, toomas.kukk@loodusajakiri.ee

Toimetaja **Juhan Javois**
5661 0851, juhan.javois@loodusajakiri.ee

Toimetaja **Katre Palo**
(lapsehoolduspuhkusel)
katre.palo@loodusajakiri.ee

Toimetaja **Piret Pappel**
piret.pappel@loodusajakiri.ee

Keeletoimetaja **Monika Salo**
monika.salo@loodusajakiri.ee

Küljendaja **Raul Kask**
raul@ww.ee

Väljaandja: MTÜ Loodusajakiri

Endla 3, Tallinn 10122, 610 4105
www.loodusajakiri.ee
www.facebook.com/eestiloodus



Tegevjuht, reklaam: **Riho Kinks**
508 6690, riho.kinks@loodusajakiri.ee

Turundusjuht: **Mariliis Kesküla**
501 0119, mariliis@loodusajakiri.ee

Tellimine: www.tellimine.ee/loodusajakirjad
617 7717, tellimine@expresspost.ee

Ajakiri ilmub
keskkonnainvesteeringute keskuse toetusel



KESKKONNAINVESTEERINGUTE
KESKUS

© MTÜ Loodusajakiri, Eesti Loodus®, 2021

Summaries of some articles can be found at
our web site www.eestiloodus.ee



Trükitoode
4041 0820



PEFC sertifitseeritud

Käesolev toode on pärit säästvalt majandatud metsast ja kontrollitud allikatest

PEFC®

PEFC19-3-3

www.pefc.org

Trükitud trükikojas Printall

